

TÁJÉKOZTATÓ A SZÓTÁR HASZNÁLATÁHOZ

1. A szócikk

A szótár alapegysége a szócikk, melynek élén a címszó áll. A címszó a kétnyelvű szótár forrásnyelvének eleme, amelyhez a szótár a célnyelv tartalmilag megfelelő szavait vagy szókapcsolatait, azaz ún. ekvivalenseit rendeli hozzá.

A címszón kívül a forrásnyelvi információkhoz tartozhat még a címszó minősítésének, ragozásának és szófajának megadása, ill. a valamilyen típust képviselő vagy állandósult szókapcsolatok felvonultatása (utóbbiakhoz társíthatók a szólások és közmondások is, amelyek a szócikkek végén, külön blokkban szerepelnek).

A szócikk gyakran egynél több német ekvivalenst is tartalmaz, a címszó jelentésváltozatai és -árnyalatai szerint csoportosítva (erről bővebben l. az 5. pont alatt).

2. A címszó

Szótárunk címszavai kövér szedéssel, a szócikk többi részétől eltérő betűtípussal vannak nyomtatva. A címszavak alapvetően szóköz nélkül írandó magyar szóalakok, amelyek szótári alakokként egy-egy szót (lexémát) képviselnek. A magyar igék szótári alakja pl. a jelen idő egyes sz. 3. szem. alanyi ragozású alakja – igaz, utalások címszavaként egyes rendhagyó igék egyéb alakjai is előfordulnak (pl. **aludni** → **alszik**).

A magyar címszó általában egyben a szó töve is, amelyhez a toldalékok kapcsolódnak. Kivételt képeznek az ikes igék, amelyeknél a fő végét függőleges választóvonallal (cezúrával) jelöljük (pl. **kés|ik**).

A címszavak rendezésénél a hagyományt követjük, azaz nem teszünk különbséget a és á, e és é, i és í, o és ó, ö és ő, u és ú, valamint ü és ú között; a némettől eltérően elkülönül egymástól az o és ö, ill. az u és ü. A mássalhangzót jelölő két- v. többtagú betűk különválnak az egytagúaktól, így pl. a **házsor** címszó előbb áll, mint a **házsártos**, mivel a ház z-je megelőzi a zs betűt. A dz és dzs betűt viszont helytakarékossági okokból nem kezeljük külön.

Egyes alakok egymás után kétszer vagy többször is szerepelnek címszóként, felső indexszámokkal ellátva (pl. **bizalmas¹** mn és **bizalmas²** fn). Ezek olyan azonos alakú (homonim) szavak, amelyek nemcsak különböző jelentésűek, hanem különböző szófajúak is, vagy egyéb nyelvtani tulajdonságukat tekintve eltérnek egymástól. Homonimáknak számítanak az azonos alakú, azonos nyelvtani tulajdonságú, de nyilvánvalóan különböző eredetű szavak is (pl. **ár²** <~t, ~ja, ~ak> és **ár³** <~t, ~ja, ~ak>).

A címszó helyett a szócikk belsejében hullámvonalat, azaz tildét (~) használunk. Ha a szócikkben szereplő alak tartalmazza a szótári alak betűképét, akkor a különbséget (pl. ragot) közvetlenül a tildéhez ragasztjuk (pl. **hatály ...; ~ba lép**, vagy: **határozott ...; a leg~abban**). Ha a fő utolsó betűje toldalék előtt ékezetet kap, ékezetes tildét használunk (pl. **alma** <¾t, ¾ja, ¾k>). Ha a címszó olyan szóalakként fordul elő, amely nem tartalmazza a szótári alak betűképét, a teljes alakot kiírjuk (pl. **esz|ik ...; napok óta semmit sem ettem**). Ha a toldalék előtt nem a teljes szótári alak áll, nem tildét, hanem kötőjelet használunk (pl. **esz|ik ...; mit -ünk ebédre?**).

3. Alaktani adatok

A szótár a személy- és helynevek kivételével minden magyar címszó szófaját megadja egy-egy dőltbetűs rövidítés formájában, amelyek feloldása megtalálható alább a rövidítések jegyzékében. A korábbi kiadásokkal ellentétben latin helyett magyar szófajneveket használunk.

A ragozható címszavak mellett csúcsos zárójelben szerepelnek kulcsalakjaik ragjai is. Ezekből az adatokból legtöbbször levezethető a szó összes nyelvtani alakja. Ehhez segítséget nyújtanak az alábbi pontokban leírt szabályok és táblázatok is.

(a) A magyar névszók ragjai és jelei

Az alább következő toldalékok többsége címszóként is szerepel a szótárban, úgyhogy most eltekintünk funkcióik részletes leírásától. A keretben a szótárunkban minden tőszó mellett megadott toldalékok állnak, amelyekből az adott tőhöz kapcsolható többi toldalék hangalakja kikövetkeztethető, levezethető.

Tárgyrag:	-t, -at, -ot, -et, -öt	célt
A többes szám jele:	-k, -ak, -ok, -ek, -ök	célok
Birtokos személyjel:		
(a) egy birtok		
egyes sz.	1. -m, -am, -om, -em, -öm	célom célod
	2. -d, -ad, -od, -ed, -öd	célja
	3. -a, -e, -ja, -je	
többes sz.	1. -nk, -unk, -ünk	célunk
	2. -tok, -tek, -tök, -atok, -otok, -etek, -ötök	célotok céljuk
	3. -uk, -ük, -juk, -jük	

(b) több birtok		
egyes sz.	1. -im, -aim, -eim, -jaim, -jeim 2. -id, -aid, -eid, -jaid, -jeid 3. -i, -ai, -ei, -jai, -jei	céljaim céljaid céljai
többes sz.	1. -ink, -aink, -eink, -jaink, -jeink 2. -itek, -itok, -aitek, -eitek, -jaitok, -jeitek 3. -ik, -aik, -eik, -jaik, -jeik	céljaink céljaitok céljaik
Határozóragok:		
(a) egyalakúak (minden tőhöz ugyanaz a hangalak kapcsolódik)	-ért -ig -ként -kor	célért célíg célként záráskor
(b) többalakúak	-ba, -be -ban, -ben -ból, -ből -nak, -nek -nál, -nél -ra, -re -ról, -ről -tól, -től -ul, -ül -vá, -vé (a v teljes hasonulásával) -val, -vel (a v teljes hasonulásával) -an, -en ¹ (csak mn/szn) -hoz, -hez, -höz -szor, -szer, -ször (csak szn) -n, -on, -en ² , -ön -nként, -anként, -onként, -enként, -önként	célba célban célból célnak célnál célra célról céltól célul célá célal zölden, hatan célhoz hatszor célon célonként
A mellénevekhez a tárgyrag mellett megadjuk a középfok jelét is:	-bb, -abb, -obb, -ebb	

A névszók ragozása a szótárban megadott alakok alapján

Szótárunkban a nem összetett főnevek mellett meg van adva a tárgyrag, az egyes szám 3. személyű birtokos személyjel (avagy „személyrag”), valamint a többes szám jele. E három alak, illetve a tő hangalakja alapján az esetek túlnyomó többségében egyértelműen meghatározható a szó többi nyelvtani toldalékjának hangalakja (allomorfiája) is. Alább az ehhez szükséges megfeleltetési szabályok következnek. A nyíl bal oldalán a szótárban található toldalékokat, ill. a tő bizonyos jegyeit adjuk meg, a jobb oldalon pedig azokat a toldalékalakokat, amelyek az ilyen jegyekkel bíró szavakhoz kapcsolhatók.

-k	→ -m, -d, -nk, -im, -id, -i, -ink, -ik, -n, -nként	<i>pl. fák, fám, fád</i>
-ak	→ -am, -ad, -atok, -anként	<i>pl. házak, házam, házad</i>
-ok	→ -om, -od, -otok, -onként	<i>pl. számok, számom, számod</i>
-ek	→ -em, -ed, -etek, -enként	<i>pl. földek, földem, földed</i>
-ök	→ -öm, -öd, -ötök, -önként	<i>pl. körök, köröm, köröd</i>
-a	→ -uk, -aim, -aid, -ai, -aink, -aitok, -aik	<i>pl. háza, házuk, házaim</i>
-e	→ -ük, -eim, -eid, -ei, -eink, -eitek, -eik	<i>pl. pénze, pénzük, pénzeim</i>
-ja	→ -juk	<i>pl. fája, fájuk</i>
-je	→ -jük	<i>pl. eszméje, eszméjük</i>
-a/-ja	→ -ba, -ban, -ból, -nak, -nál, -ra, -ról, -tól, -ul, -vá, -val, -an, -hoz, -szor	<i>pl. házba</i>
-e/-je	→ -be, -ben, -ből, -nek, -nél, -re, -ről, -től, -ül, -vé, -vel, -en ¹	<i>pl. földbe</i>
-ak/-ok	→ -unk, -on	<i>pl. házunk, házon</i>
-ek/-ök	→ -ünk	<i>pl. földünk</i>
-ak/-ok és -ja, vagy <i>i</i>-végű tő és -ja	→ -jaim, -jaid, -jai, -jaink, -jaitok, -jaik	<i>pl. foltjai, kocsijaink</i>
-ek/-ök és -je, vagy <i>i</i>-végű tő és -je	→ -jeim, -jeid, -jel, -jeink, -jeitek, -jeik	<i>pl. kertjeim, kiflijeid</i>
-k és -ja, de nem <i>i</i>-végű tő	→ -itok	<i>pl. fáitok</i>

-k és -je, de nem í-végű tő	→ -itek	<i>pl. eszméitek</i>
az utolsó szótagban ő/ó/ü/ú vanⁱ	→ -höz, -ször	<i>pl. földhöz, tizenöttször</i>
-e/-je, de az utolsó szótagban nincs ő/ó/ü/úⁱ	→ -hez, -szer	<i>pl. szívhez, hétszer</i>
-ek/-ök és az utolsó szótagban ő/ó/ü/ú vanⁱⁱ	→ -ön	<i>pl. földön, tükrön</i>
-ek és az utolsó szótagban nincs ő/ó/ü/ú^{iv}	→ -en ²	<i>pl. vízen, téren</i>
-k és -ja	→ -tok	<i>pl. fátok, kocsitok</i>
-k és az utolsó betű ő/ü/ú^v	→ -tök	<i>pl. erdőtök</i>
-k és -je, de az utolsó betű nem ő/ü/ú^{vi}	→ -tek	<i>pl. filétek, zsenitek</i>

A szótő a toldalék előtt megváltozhat, amit a szótár a címszó mellett a teljes szóalakok kiírásával jelöl (pl. **bokor** (bokrot, bokra, bokrok)). Ezek a töváltozatok állnak ezen kívül a többi birtokos személyjel előtt (pl. bokrom, bokraink), valamint az *-on/-en/-ön* és *-anként/-onként/-enként/-önként* ragok előtt is (pl. *bokron, bokronként*), de más rag előtt nem, vö. *bokorig, bokorban, bokorhoz* stb. Az *a-á* és *e-é* változást az ékezetes tilde jelöli. Ez a töváltozás a *-ként* és *-kor* kivételével minden fent felsorolt toldalék előtt végbemegy (pl. *almáért, vacsoránál, de: almaként, vacsorakor*).

(b) A magyar igék jelei és ragjai

A múlt idő jele:	-t, -tt, -ott, -ett, -ött
A felszólító mód jele:	-j ^{vii}
A feltételes mód jele:	-n-, -an-, -en-

SZEMÉLYRAGOK		
ALANYI RAGOZÁS		TÁRGYAS RAGOZÁS
Kijelentő mód		
Jelen idő		
Egyes szám	1. -ok, -ek, -ök; <i>ikes:</i> -om, -em, -öm; 2. <i>szem. tárgy:</i> -lak, -lek, -alak, -elek	1. -om, -em, -öm
	2. -sz, -asz, -esz; -ol, -el, -öl	2. -od, -ed, -öd
	3. -; <i>ikes:</i> -ik ¹	3. -ja (-sa/-za/-sza/-dza), -i
Többes szám	1. -unk, -ünk	1. -juk (-suk, -zük, -szuk, -dzük); -jük (-sük, -zük, -szük, -dzük)
	2. -tok, -tek, -tök, -o, -etek, -ötök	2. -játok (-sátok, -zátok, -szátok, -dzátok), -itek
	3. -nak, -nek, -anak, -enek	3. -ják (-sák, -zák, -szák, -dzák), -ik ²
Múlt idő		
Egyes szám	1. -am, -em; 2. <i>szem. tárgy:</i> -alak, -elek	1. -am, -em
	2. -ál, -él	2. -ad, -ed
	3. -	3. -a, -e
Többes szám	1. -unk, -ünk	1. -uk, -ük
	2. -atok, -etek	2. -átok, -étek
	3. -ak, -ek	3. -ák, -ék
Feltételes mód		
Jelen idő		
Egyes szám	1. -ék ¹ ; <i>ikes:</i> -ám, -ém; 2. <i>szem. tárgy:</i> -alak, -elek	1. -ám, -ém
	2. -ál, -él	2. -ád, -éd
	3. -a, -e; <i>ikes:</i> -ék	3. -á, -é
Többes szám	1. -ánk, -énk	1. -ánk, -énk
	2. -átok, -étek	2. -átok, -étek
	3. -ának, -ének	3. -ák, -ék ²
Felszólító mód		
Egyes szám	1. -ak, -ek; <i>ikes:</i> -am, -em; 2. <i>szem. tárgy:</i> -alak, -elek	1. -am, -em
	2. -; -ál, -él	2. - ^{viii} , -d, -ad, -ed

	3. -on, -en, -ön; <i>ikes</i> : -ék	3. -a, -e
Többszám	1. -unk, -ünk	1. -uk, -ük
	2. -atok, -etek	2. -átok, -étek
	3. -anak, -enek	3. -ák, -ék

Az igék ragozása a szótárban megadott alakok alapján

A magyar igei címszavak mellett – hacsak nem összetett vagy igekötős igék – egyes szám 3. személyben, alanyi ragozásban meg van adva a kijelentő mód múlt idejének a jele, továbbá a felszólító és a feltételes mód jele a megfelelő személyragokkal együtt (pl. **tanul** (<~t, ~jon, ~na>)). E három alak, illetve a tő hangalakja alapján az esetek túlnyomó többségében egyértelműen meghatározható a szó többi nyelvtani toldalékjának hangalakja (allomorfiája) is. Alább az ehhez szükséges megfeleltetési szabályok következnek. A nyíl bal oldalán a szótárban található toldalékok, ill. a tő bizonyos jegyei vannak megadva, a jobb oldalon pedig azok a toldalékalakok, amelyek az ilyen jegyekkel bíró szavakhoz kapcsolhatók (a tömörebb leírás érdekében a ragokat és jeleket különválasztottuk, utóbbiakat aláhúzással kiemelve).

Kijelentő mód, jelen idő		
-na/-ana	→ -ok, -om, -unk, -od	<i>pl. látom, bántod</i>
-na	→ -lak, -tok, -nak	<i>pl. hívlak, fogtok</i>
-ana	→ -alak, -otok, -anak	<i>pl. oldotok, rontanak</i>
-ne/-ene	→ -ünk, -i, -itek, -ik ²	<i>pl. üzenünk, hintik</i>
-ne	→ -lek, -nek	<i>pl. kérlek, keresnek</i>
-ene	→ -elek, -enek	<i>pl. segítelek, intenek</i>
-jön (-sön, -zön stb.)	→ -ök, -öm, -öd	<i>pl. tűrök, öntöd</i>
-jön (-sön, -zön stb.) és -ne	→ -tök	<i>pl. üttök</i>
-jön (-sön, -zön stb.) és -ene	→ -ötök	<i>pl. öntötök</i>
-jen (-sen, -zen stb.) és -ene	→ -etek	<i>pl. készítetek</i>
-s-/-z-/-sz-/-dz-on és a tövéig nem t	→ -ol, -sa (-za stb.), -suk (-zuk stb.), -sátok (-zátok stb.), -sák (-zák stb.)	<i>pl. olvasol, megússzuk</i>
-s-/-z-/-sz-/-dz-en és a tövéig nem t	→ -el	<i>pl. nézel</i>
-s-/-z-/-sz-/-dz-ön és a tövéig nem t	→ -öl	<i>pl. kérődzöl</i>
-s-/-z-/-sz-/-dz-en/-ön és a tövéig nem t	→ -sük (-zük stb.)	<i>pl. véssük, fűzzük</i>
-na/-ne és a tövéig nem s/z/sz/dz	→ -sz	<i>pl. maradsz</i>
-ana és a tövéig nem s/z/sz/dz	→ -asz	<i>pl. bántasz</i>
-ene és a tövéig nem s/z/sz/dz	→ -esz	<i>pl. költesz</i>
-na/-ana és a tövéig nem s/z/sz/dz	→ -ja, -juk, -játok, -ják	<i>pl. látja, halasztják</i>
-ne/-ene és a tövéig nem s/z/sz/dz	→ -jük	<i>pl. kérjük, intjük</i>
Múlt idő		
-t/-tt és -na	→ -t/-tt- + -am/-alak/-ál/-unk/-atok/-ak/-ad/-a/-uk/-átok/-ák	<i>pl. tanultam, róttad</i>
-ott	→ -ott/-t ^{ix} + -am/-alak/-ál/-unk/-atok/-ak/-ad/-a/-uk/-átok/-ák	<i>pl. kaptam, bontottad</i>
-t/-tt és -ne	→ -t/-tt- + -em/-elek/-él/-ünk/-etek/-ek/-ed/-e/-ük/-étek/-ék	<i>pl. féltem, szótted</i>
-ett/-ött	→ -ett/-ött/-t ^x + -em/-elek/-él/-ünk/-etek/-ek/-ed/-e/-ük/-étek/-ék	<i>pl. löttem, intettél</i>
Feltételes mód		
-na/-ana	→ -n/-an- + -ék ¹ /-ám/-álak/-ál/-ánk/-átok/-ának/-ád/-á/-ák	<i>pl. látnál, bontanának</i>
-ne/-ene	→ -n/-en- + -ék ¹ /-ém/-élek/-él/-énk/-étek/-ének/-éd/-é/-ék ²	<i>pl. néznél, döntenének</i>
Felszólító mód		
-jon (-son, -zon stb.)	→ -j- (-s-, -z- stb.) + -ak/-am/-alak/-ál/-unk/-atok/-anak/-ad/-a/-uk/-átok/-ák	<i>pl. kapjál, lássad, hozzatok</i>
-jen/-jön (-sen/-sön, -zen/-zön stb.)	→ -j- (-s-, -z- stb.) + -ek/-em/-elek/-él/-ünk/-etek/-enek/-ed/-e/-ük/-étek/-ék	<i>pl. lépjünk, segítsetek, főzzed</i>

4. A minősítés

A minősítések dőlt betűvel szedett rövidítések vagy – ritkábban – teljes szavak, amelyek a címszavak, egyes jelentések vagy szókapcsolatok használati körét meghatározzák. Típusaik: szakterületek (pl. *koh*, *inform*, *zoo*, *fegyver* stb. – a rövidítések listáját lásd alább), nyelvterületek (pl. *A*, *S*, *én*, *dn*, *berl* stb.), stílusok (pl. *vál*, *tréf*, *nép*, *durva* stb.), korszakok (*rég*, *nemz. szoc.*); egyes esetekben nem lehet egyetlen típushoz besorolni a minősítést, pl. NDK: korszak és nyelvterület egyszerre, *nyj*: nyelvterület és stílus egyszerre. Előfordul az is, hogy egy-egy lexikai egységet egyszerre több minősítéssel is el kell látnunk, amelyek között kopulatív (=„és”) vagy diszjunktív (= „vagy”) kapcsolat van, amire vessző, ill. virgula használatával utalunk (pl. *A*, *S*; *kat*, *rep*; *S/rég*). A címszó egészére vonatkozó minősítés az alaktani adatok után, azoktól pontosvesszővel elválasztva, és a jelentéssorszámok előtt helyezkedik el, mely utóbbiak persze hiányozhatnak is (**bíbic** (vet, ~e, ~ek) *fn*; *zoo*). A jelentésváltozatokra v. -árnyalatokra vonatkozó minősítés a sorszám v. betű után áll (pl. **billentyű ... 1. zene ... 2. anat ...**). Ha az egy jelentésen belül felsorolt célnyelvi megfelelők (ekvivalensek) közül nem mindre vonatkozik valamely minősítés, a minősített szót vagy szavakat a felsorolás végére tesszük, eléjük pedig a minősítést. Ha egy jelentésváltozaton vagy -árnyalaton belül a szavak pontosvesszővel alcsoportokra vannak osztva, a minősítés az alcsoport végén is állhat (**dobog ... 1. [szív] klopfen**, *pochen h.* [5,60], *schlagen h.* [5,55]; *puppenn h.* [5,62] *közb*; ...)

A megfeleltetés legfontosabb előfeltétele a tartalmi megfelelés, ugyanakkor elengedhetetlen a szakterületek egyezése is (vagyis pl. a forrásnyelv orvosi szakkifejezéseihez a célnyelv orvosi szakkifejezéseit kell rendelni). Egy nem mindig megvalósítható cél ezzel szemben a stilisztikai egyezés, vagyis előfordul, hogy egy bizalmas vagy választékos minősítésű címszóhoz csak semleges stílusú ekvivalenseket tudunk adni; a régies vagy nyelvjárási címszavaknál pedig egyenesen törekszünk arra, hogy semleges ekvivalenseket is megadjunk, a régies vagy nyelvjárási ekvivalensek ugyanis csak a szótárhasználók meghatározott rétegei (műfordítók, kutatók stb.) számára jelentenek valóban hasznosítható információt.

A minősítések és magyarázatok (lásd 5. pont) funkciója hasonló egymáshoz, mivel mindkettő a használat körülményeit adja meg, ezért pl. a szakterületek egész szavas megjelölése minősítés és magyarázat egyaránt lehet, ill. előfordul, hogy az általános szakterület minősítésként, míg a szűkebb szakterület ugyanott magyarázatként jelenik meg (pl. **salakos ... 2. sp ~ pálya** (i) [*futás/motor*] ... (ii) [*tenisz*] ...). Rövidítés nem szerepelhet magyarázatként.

A többjelentésű igékből vagy mellénevekből képzett elvont főnevek többnyire megőrzik az alapszó jelentésszerkezetét. Ilyen esetekben nem adjuk meg ismételt az egyes jelentésekhez tartozó minősítéseket és magyarázatokat, amelyek a jelentéssorszámok alapján az alapszónál megtalálhatók.

5. A célnyelvi megfelelők

A kétnyelvű szótár – az értelmezőtől eltérően – a címszavak jelentését egy másik nyelv, a célnyelv azon szavaival v. szókapcsolataival adja meg, amelyeknek szintén van ilyen jelentésük. Ezeket megfelelőknek avagy ekvivalenseknek nevezzük. A német ekvivalenseket szótárunk normál szedésű betűkkel adja meg, az *1998-as reform által előírt helyesírással* (ha a szó többféleképpen írható, általában csak egy változatot adunk meg).

Mivel rendszerint az ekvivalensek is több jelentéssel rendelkeznek, gyakran szükségessé válhat valamilyen információ megadása, amelynek segítségével meghatározható, hogy melyik jelentésről van szó. Ilyen információval szolgálhatnak a 4. pontban tárgyalt minősítések, továbbá a szögletes zárójelben, dőlt betűkkel szedett magyarázatok (pl. **baba ... 1. [játék] ePuppe ... 2. [csecsemő] sBaby ...**).

Az ekvivalensek egyes részei a tartalom csorbulása nélkül a mindenkori szövegkörnyezet függvényében elhagyhatók. Ezeket az elhagyható részeket zárójelbe tesszük (pl. **tárol ... (ein)lagern ... ; ujjas ... mit Ärmeln (versehen) ...**). A zárójelben az ekvivalens vonzata is állhat, amely azonban nem feltétlenül elhagyható bővítmény (pl. **találkoz[ik] ... 1. [vkivel] begeggen (jm) ..., treffen (jn) ...**).

Az egymás után következő ekvivalensek azonos részeit helytakarékosági okokból csak egyszer írjuk le, az eltérő részek közé pedig virgulát teszünk (pl. *herüber-/hinüberschicken*, *zudringlich/aufdringlich sein*).

Ha a címszónak több jelentése van, az ekvivalenseket ennek megfelelően csoportosítva rendeljük hozzá. E csoportok egymásra épülő szinteket alkotnak. A szinonim ekvivalenseket a legalsó szinten vesszővel választjuk el egymástól. Ha e sorozatból egyes ekvivalensek bizonyos szempontból, pl. stilisztikailag elkülönülnek a többitől, pontosvesszőt teszünk közéjük (pontosvesszőt használunk a szókapcsolatok határán is, vö. 6. pont).

Egyel magasabb csoportosítási szintet képviselnek a jelentésárnyalatok, amelyeket félkövér kisbetűvel jelölünk, melyhez egy fél zárójel kapcsolódik. A jelentésárnyalat lehet a szócikk legmagasabb szintje is (pl. **szüretel ... a) ált lesen ... b) [szőlőt] Weinlese halten ...**), de lehet jelentésváltozat alá rendelve is, amelyet félkövér arab sorszám jelöl (pl. **kiszab ... 1. [ruhát] zu-/aus-/ausschneiden ... 2. [megállapít] a) ált bestimmen ... b) [büntetést stb.] auferlegen ...**). A legfelsőbb szintet az alaktani tulajdonságok szerint felállított jelentésszintályok képviselik, amelyek jele a félkövér római szám (pl. **kitalál ... I. ts i 1. [eltalál] erraten ... 2. [feltalál] erfinden ... 3. [kiagyál] a) ált erfinden ... b) [hazudva] erdichten ... II. tn i [vmiből/vhonnán] sich aus einer Sache heraus/hinausfinden ...**). Hosszú szócikkekben az áttekinthetőség érdekében a jelentésszintályokat új sorban kezdjük.

A szókapcsolatok különböző jelentéseit normál szedésű, zárójelbe tett, kisbetűs római számokkal jelöljük (pl. (i) ..., (ii) ..., vö. 6. pont).

A rövidítések valódi ekvivalensei többnyire szintén rövidítések, de dőlt betűvel, zárójelben megadjuk a forrásnyelvi és – ha lehetséges – a célnyelvi kifejtésüket (pl. **kb.** (*körülbelül*) *röv ung. ungefähr ...*).

6. A szókapcsolatok

A szócikk forrásnyelvi adataihoz sorolhatók a címszóval alkotott szókapcsolatok is, amelyek az ekvivalensek betűtípusával, de félkövér szedéssel vannak megadva. A címszót tilde helyettesíti (vö. 2. pont).

A szókapcsolat ekvivalensét normál szedéssel adjuk meg (pl. **képzőtehetség** *fn* sVorstellungsvermögen, ...; **élénk ~gel megáldott** fantasievoll, ...). A szókapcsolatnak saját minősítése is lehet.

Ha a szókapcsolatnak különböző jelentései vannak, ezeket kisbetűs római számokkal jelöljük (vö. 5. pont).

Az egy-egy jelentésváltozathoz v. -árnyalathoz tartozó szókapcsolatok a szinonim ekvivalensek felsorolása után, azoktól pontosvesszővel elválasztva következnek (lásd a fenti példát). A szókapcsolatok és ekvivalenseik által alkotott egységek közé is pontosvesszőt tettünk (pl. **képzlet ...; beteges ~** krankhafte Fantasie; **csapongó ~** schweifende Fantasie).

Mivel a címszó mellett gyakran nem adjuk meg a vonzatát, ennek a fontos információnak a közlése is részben a szókapcsolatok feladata (pl. **felháborodjik ...; fel van háborodva ezen** er ist darüber entrüstet/empört/aufgebracht ...).

A szólások és közmondások a szókapcsolatok különleges típusát képviselik, ezért a szócikk végén, külön tömbben, egy üres négyzettel megjelölve adjuk meg őket (pl. **ágy ... □ ... ki mint veti ~át, úgy alussza álmát** wie man sich bettet, so schläft man).

7. Az utalások

Az utalásokat egységesen jobbra mutató nyíllal jelöljük. Utalás történhet egy címszótól vagy valamelyik jelentésétől egy másik címszóra vagy annak valamely jelentésére (pl. **felűzés** *fn* → **felűz**; **cúgos 1.** → **huzatos 2.**). Az utalás címszava saját alaktani adatokkal és minősítéssel is rendelkezhet.

A nyíl egyaránt jelölheti az azonosságot (pl. **halványodjik ... → halványul**), illetőleg azt a helyet, ahol a hiányzó adatok megtalálhatók (pl. **aludni → alszik**).

8. A német szavak ragozása

A német ekvivalensek mellett szögletes zárójelben megadjuk ragozási típusuk azonosító számát. A számoknak megfelelő végződések az alábbi táblázatból kikereshetők. A táblázatok csak kulcsalakokat adnak meg, amelyekből szabályok segítségével a többi alak is kikövetkeztethető. Alább megadjuk ezeket a szabályokat is.

(a) Névelők

[0,00]: határozott névelő

	Egyes szám				Többes szám			
	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset
Hímnem	der	den	des	dem	}			
Nőnem	die	die	der	der		die	die	der
Semleges- nem	das	das	des	dem	}			

[0,01]: határozatlan névelő

	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset	(Többes számú alakja nincs)
Hímnem	ein	einen	eines	einem	
Nőnem	eine	eine	einer	einer	
Semlegesnem	ein	ein	eines	einem	

(b) Főnevek

Úgy egyes, mint többes számban négy esetük van: alany-, tárgy-, birtokos és részes(határozói) eset. A szótári alak az egyes szám alanyeset (az egyes számmal nem rendelkezőknél ez a többes szám alanyeset). A ragozott kulcsalakok az egyes szám birtokos és a többes szám alanyeset. Ezekből a többi végződés az alábbi szabályok alapján levezethető.

Egyes szám:

ha a birt. eset $\sim/\sim s/\sim(e)s/\sim es$, akkor a tárgyeset \sim , a részes eset pedig $\sim(e)^{xi}$;

ha a birt. eset $\sim en/\sim ens$, akkor a tárgyeset $\sim en$ (kivéve: *Herz*), a részes eset pedig szintén $\sim en$;

ha nem melléknévi ragozású a szó, és a birt. eset $\sim n$, akkor a tárgy- és részes eset is $\sim n$.

Többes szám:

mind a négy eset alakja azonos, csak részes esetben kapnak egy $-n$ végződést azok, amelyek nem n -re vagy s -re végződnek, ill. egyes idegen nyelvből átvett többes számú alakok is a kivételekhez tartoznak (pl. *Neutra*).

A melléknévi ragozásuk egyes és többes számához lásd a (d) pontot.

Megjegyzés: az alábbi táblázatban szürke színnel tüntettük fel az egyes példaszavak régi helyesírás alakját.

Paradigma-szám	Szótári alak (példák)	Egyes szám birtokos eset	Többes szám alanyeset
[1,00]	rTag	~(e)s	~e
[1,01]	sErlebnis	~ses	~se
[1,02]	rAmboss ← Amboß, rKreis, sMaß	~es	~e
[1,03]	rLehrling	~s	~e
[1,04]	rGang	~(e)s	~?e
[1,05]	rBass ← Baß, rStoß	~es	~?e
[1,06]	rKanal	~s	~?e
[1,07]	eKenntnis, rZirkus	~	~se
[1,08]	eHand, eNuss ← Nuß	~	~?e?
[1,09]	sReis	~es	~er
[1,10]	sKind	~(e)s	~er
[1,11]	rWald	~(e)s	~?er
[1,12]	sHaus, sFass ← Faß	~es	~?er
[1,13]	sBesitztum	~s	~?er
[1,14]	rMaler, sGebirge	~s	~ ^{xii}
[1,15]	rHaken	~s	~ ^{xiii}
[1,16]	sLachen	~s	nincs
[1,17]	rVater	~s	~?? ^{xiv}
[1,18]	rGraben	~s	~? ^{xv}
[1,19]	eTochter	~	~??
[1,20]	rFürst	~en	~en
[1,21]	rUngar, rSchwede	~n	~n
[1,22]	rHerr	~(e)n	~en
[1,23]	eFrau	~	~en
[1,24]	eLampe	~	~n
[1,25]	eFreundin	~	~nen
[1,26]	eFirma, eKrisis	~	Firmen, Krisen
[1,27]	rSpasmus	~	Spasmen
[1,28]	eIdee	~	Ide en
[1,29]	r/eDeutsche	~n	~n, de: zwei ~ ^{xvi}
[1,30]	rBauer	~s/~n	~n
[1,31]	rSchmerz	~es	~en
[1,32]	sAuge, rStachel	~s	~n ^{xvii}
[1,33]	rName	~ns	~n
[1,34]	rNerv	~s	~en
[1,35]	Charlotte	~(n)s	~n
[1,36]	rProf-essor	~s	Profess-oren
[1,37]	sStudium, sMaterial	~s	Studi en, Material en
[1,38]	sDrama	~s	Dramen
[1,39]	rGenius	~	Geni en
[1,40]	rDualis	~	Duale
[1,41]	sIngr-ediens	~	Ingrédi enzien
[1,42]	rAirbag, sAuto	~s ^{xviii}	~s
[1,43]	sEpitheton	~s	Epitheta
[1,44]	sJus	~	Jura
[1,45]	sNeutrum	~s	Neutra
[1,46]	sNomen	~s	~/Nomina
[1,47]	rModus	~	Modi
[1,48]	eLang(e)weile	Lang(en)weile ^{xix}	nincs
[1,49]	rEinjährig-Freiwillige	~~n	~~n, de: zwei ~~ ^{xx}

(c) Névmások

[2,00]: személyes névmás

	Egyes szám				Többes szám			
	Alany-eset	Tárgy-eset	Birtokos eset	Részes eset	Alany-eset	Tárgy-eset	Birtokos eset	Részes eset
1. személy	ich	mich	meiner	mir	wir	uns	unser	uns
2. személy	du	dich	deiner	dir	ihr	euch	euer	euch
3. személy	er	ihn	seiner	ihm	} sie	sie	ihrer	ihnen
	sie	sie	ihrer	ihm				
	es	es	seiner	ihm				

[2,10]: visszaható névmás

	Egyes szám				Többes szám			
	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset
1. személy	-	mich	-	mir	-	uns	-	uns
2. személy	-	dich	-	dir	-	euch	-	euch
3. személy	-	sich	-	sich	-	sich	-	sich

[2,20]: birtokos névmás

	Egyes szám	Többes szám
1. személy	mein	unser
2. személy	dein	euer
3. személy	sein (hímnem) ihr (nőnem) sein (semlegesnem)	ihr/Ihr

Ragozásuk jelzőként:

A birtok:	Egyes szám				Többes szám			
	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset
Hímnem	~	~en	~es	~em	} ~e	~e	~er	~en
Nőnem	~e	~e	~er	~er				
Semlegesnem	~	~	~es	~em				

Az unser e-je rag előtt kieshet, az euer e-je pedig többnyire kiesik.

Az unser és euer ingadozó alakjai:

	Egyes szám				Többes szám			
	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset
Hímnem	unser	uns(e)ren/ unsern	uns(e)res	uns(e)rem/ unserm	} uns(e)re	uns(e)re	uns(e)rer	uns(e)ren/ unsern
Nőnem	uns(e)re	uns(e)re	uns(e)rer	uns(e)rer				
Semleges- nem	unser	unser	uns(e)res	uns(e)rem/ unserm				

	Egyes szám				Többes szám			
	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset
Hímnem	euer	eu(e)ren/ euern	eu(e)res	eu(e)rem/ euerm	} eu(e)re	eu(e)re	eu(e)rer	eu(e)ren/ euern
Nőnem	eu(e)re	eu(e)re	eu(e)rer	eu(e)rer				
Semleges- nem	euer	euer	eu(e)res	eu(e)rem/ euerm				

Ragozásuk önálló alakként: ugyanaz, mint jelzőként, kivéve az alany- és tárgyeset egyes alakjait.

	Alanyeset			Tárgyeset		
	Hímnem	Nőnem	Semlegesnem	Hímnem	Nőnem	Semlegesnem
mein-	~er	~e	~(e)s	~en	~e	~(e)s
ihr-	~er	~e	~es	~en	~e	~es
unser-	~	~e	~es	~en	~e	~es
euer-	~	~e	~es	~en	~e	~es

[2,30]: mutató névmás

	Egyes szám				Többes szám			
	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset	Alany- eset	Tárgy- eset	Birtokos eset	Részes eset
Hímnem	dieser	diesen	dieses	diesem	} diese	diese	dieser	diesen
Nőnem	diese	diese	dieser	dieser				
Semlegesnem	dieses	dieses	dieses	diesem				

[2,40]: kérdő névmás

Alanyeset	Tárgyeset	Birtokos eset	Részes eset
was	was	wes(sen)	-
wer	wen	wes(sen)	wem

welcher: lásd [2,51]

[2,5...]: határozatlan névmások

[2,50] man, nichts, was, etwas (a *man* tárgy- és részes esete körülírással: *einen*, ill. *einem*)

[2,51] (irgend)welcher

	Egyes szám				Többes szám			
	Alany-eset	Tárgy-eset	Birtokos eset	Részes eset	Alany-eset	Tárgy-eset	Birtokos eset	Részes eset
Hímnem	welcher	welchen	welchen/-s	welchem	} welche	welche	welcher	welchen
Nőnem	welche	welche	welcher	welcher				
Semlegesnem	welches	welches	welchen/-s	welchem				

[2,52] (irgend)wer (lásd [2,40])

[2,53] jemand

Alanyeset	Tárgyeset	Birtokos eset	Részes eset
jemand	jemand(en)	jemand(e)s	jemand(em)

[2,54] niemand (lásd [2,53])

[2,55] jeder (lásd [2,30])

[2,56] jedermann

Alanyeset	Tárgyeset	Birtokos eset	Részes eset
jedermann	jedermann	jedermanns	jedermann

[2,57] einer, eine ein(e)s (lásd [2,20], önálló alakként)

[2,60]: vonatkozó névmás

	Egyes szám				Többes szám			
	Alany-eset	Tárgy-eset	Birtokos eset	Részes eset	Alany-eset	Tárgy-eset	Birtokos eset	Részes eset
Hímnem	der	den	dessen	dem	} die	die	deren	denen
Nőnem	die	die	deren	der				
Semlegesnem	das	das	dessen	dem				

welcher: lásd [2,51]

(d) Melléknevek

A melléknév jelzői szerepben ragokat kap, amelyek a melléknév előtt álló szótól függően gyengék vagy erősek lehetnek.

Melléknévragok ^{xxi}				
	Egyes szám			Többes szám
	Hímnem	Nőnem	Semlegesnem	
	Erős/gyenge	Erős/gyenge	Erős/gyenge	Erős/gyenge
Alanyeset	~er/~e	~e/~e	~es/~e	~e/~en
Tárgyeset	~en/~en	~e/~e	~es/~e	~e/~en
Birtokos eset	~en/~en	~er/~en	~en/~en	~er/~en
Részes eset	~em/~en	~er/~en	~em/~en	~en/~en

A melléknevek között nem a felvehető ragok tekintetében van elsősorban különbség (egyedül az „inv” jelzésű, azaz ragozhatatlan melléknevek alkotnak külön csoportot), hanem a fokozott alakok képzésében. A melléknevek alább következő paradigmaszámai fokozási típusokat jelölnek. A felsőfok jele után kötőjelet tettünk, mert – néhány kivételtől eltekintve – sohasem fordulnak elő rag nélkül.

Paradigmaszám	Alapfok	Középfok	Felsőfok
[3,10]	fest, rasch	~er	~est-
[3,11]	kurz, alt	~?er	~?est-

[3,12]	gesund, glatt	~?er/~er	~?est-/~est-
[3,13]	weise, lose	~r	~st-
[3,20]	plump, neu	~er	~est-/~st-
[3,30]	tief, lieb	~er	~st-
[3,31]	grob	~?er	~?st-
[3,32]	prüde	~e	prüdst-
[3,33]	bang(e)	banger/bänger	bangst-/bängst-
[3,40]	hoch, nah(e)	höher, näher	höchst-, nächst-
[3,50]	äußere	-	äußerst-
[3,60]	weitgehend	~er v. weiter gehend	~st- v. weitestgehend
[3,61]	tief greifend	~er ~	~st v. am ~sten ~
[3,70]	senkrecht	-	-

(e) Számnevek

[4,01] einer, irgendeiner, keiner (lásd [2,20], önálló alakként)

[4,02] jeder (lásd [2,30])

[4,03] mancher, aller, beide (lásd [2,51])

[4,04] anderer, einzige, mehrere (lásd (d) pont)

[4,10] allerlei, (ein) paar, drittel, viertel

[4,20] zwei, drei stb. (nem ragozhatók, kivételek: birt. eset: zweier, dreier; részes eset: zu ~en; szókapcsolatokban: auf allen vieren)

[4,30] erste, zweite (lásd (d) pont)

(f) Igék

Az ige paradigmája 1., 2. és 3. személyből áll, egyes és többes számban. Mindez 6 igeidőben (jelen, elbeszélő múlt, befejezett múlt, régmúlt, jövő, befejezett jövő), 3 igemódban (kijelentő mód, kötőmód, felszólító mód – ez utóbbi paradigmája nem teljes), valamint cselekvő és szenvedő ragozásban létezik. A tő csak a jelen és elbeszélő múlt kijelentő és kötőmódjában kap közvetlenül személyragokat, a többi igealak a tő főnévi vagy befejezett melléknévi igenevét tartalmazza valamilyen segédige társaságában.

A személyragok a kijelentő mód jelen idejében általában:

Egyes szám	Többes szám
1. ~e	1. ~(e)n
2. ~(e)st	2. ~(e)t
3. ~(e)t	3. ~(e)n

A személyragok a kijelentő mód elbeszélő múltjában, valamint a kötőmódban általában:

Egyes szám	Többes szám
1. ~	1. ~n
2. ~st	2. ~t
3. ~	3. ~n

Az igék jelen idejű kötőmódját az igekötőhöz kapcsolt -e- jellel képezzük. A gyenge igék kötőmódja elbeszélő múltban a kijelentő módú elbeszélő múlttal egyezik, a többi ige kötőmódját pedig az alábbi táblázatból tudhatjuk meg.

A felszólító mód megegyezik az ige-tővel, a legtöbb ige fakultatív -e jelet kap (pl. fahren – fahr(e)!). Kivételt képeznek a jelenben i(e)-re változó tővűek, amelyek felszólító alakjában is végbemegy ez a tőhangzótörés, és sohasem kapnak -e jelet (pl. geben – gib! lesen – lies!). Az -ig-re vagy mássalhangzócsoportha végződők kötelezően megkapják az -e jelet (pl. entschuldige! atme!).

AZ ÖSSZETETT IGEALAKOK		
Kijelentő mód		
	Cselekvő	Szenvedő (eseményt/állapotot jelölő)
Jelen	(nem összetett)	wird/ist + bef. mn ign
Elbeszélő múlt	(nem összetett)	wurde/war + bef. mn ign
Befejezett múlt	hat/ist + bef. mn ign	ist + bef. mn ign + worden/gewesen
Régmúlt	hatte/war + bef. mn ign	war + bef. mn ign + worden/gewesen
Jövő	wird + fn ign	wird + bef. mn ign + worden/sein
Befejezett jövő	wird + bef. mn ign + haben/sein	wird + bef. mn ign + worden/gewesen sein
Kötőmód		
Jelen	(nem összetett)	werde/sei + bef. mn ign
Elbeszélő múlt	(nem összetett)	würde/wäre + bef. mn ign
Befejezett múlt	habe/sei + bef. mn ign	sei + bef. mn ign + worden/gewesen
Régmúlt	hätte/wäre + bef. mn ign	wäre+bef. mn ign+worden/gewesen
Jövő	werde + fn ign	werde + bef. mn ign + werden/sein

Befejezett jövő	werde+bef. mn ign + haben/sein	werde + bef. mn ign + worden/gewesen sein

Paradigma- szám	Fn ign	Jelen idő egyész szám 3.	Elbeszélő múlt	Bef. mn ign	II. kötőmód	Felszólító mód
[5,00]	sein	ist	war	gewesen	wäre	sei
(egyéb alakjai: ich bin, du bist, wir sind, ihr seid, sie sind)						
	haben	hat	hatte	gehabt	hätte	hab(e)
(egyéb alakjai: ich habe, du hast, wir haben, ihr habt, sie haben)						
	werden	wird	wurde	geworden	würde	werd(e)
(egyéb alakjai: ich werde, du wirst, wir werden, ihr werdet, sie werden)						
[5,10]	binden	bindet	band	gebunden	bände	bind(e)
[5,11]	trinken	trinkt	trank	getrunken	tränke	trink(e)
[5,12]	beginnen	beginnt	begann	begonnen	begänne/ rég: begönne	beginn(e)
[5,13]	kommen	kommt	kam	gekommen	käme	komm(e)
[5,14]	brechen	bricht	brach	gebrochen	bräche	brich
[5,15]	treffen	trifft	traf	getroffen	träfe	triff
[5,16]	werfen	wirft	warf	geworfen	würfe	wirf
[5,17]	befehlen	befiehlt	befahl	befohlen	beföhle/ befähle	befiehl
[5,18]	bitten	bittet	bat	gebeten	bäte	bitt(e)
[5,19]	sitzen	sitzt	saß	gesessen	säße	sitz(e)
[5,20]	liegen	liegt	lag	gelegen	läge	lieg(e)
[5,21]	genesen	genest	genas	genesen	genäse	genese
[5,22]	sehen	sieht	sah	gesehen	sähe	sieh(e)
[5,23]	lesen	liest	las	gelesen	läse	lies
[5,24]	geben	gibt	gab	gegeben	gäbe	gib
[5,25]	treten	tritt	trat	getreten	träte	tritt
[5,26]	essen	ißt	aß	gegessen	äße	iss
[5,27]	schmelzen	schmilzt	schmolz	geschmolzen	schmolze	schmilz
[5,28]	dreschen	drischt	drosch/ rég: drasch	gedroschen	drösche/ rég: dräsche	drisch
[5,29]	flechten	flicht	flocht	geflochten	flöchte	flicht
[5,30]	klimmen	klimmt	klohm/ klimmte	geklimmen	klömme/ klimmte	klimm(e)
[5,31]	kriechen	kriecht	kroch	gekrochen	kröche	kriech(e)
[5,32]	ziehen	zieht	zog	gezogen	zöge	zieh(e)
[5,33]	gießen	gießt	goss	gegossen	gösse	gieß(e)
[5,34]	sieden	siedet	siedete/ sott	gesiedet/ gesotten	siedete/ sötte	sied(e)
[5,35]	bieten	bietet	bot	geboten	böte	biet(e)
[5,36]	saufen	säuft	soff	gesoffen	söffe	sauf(e)
[5,37]	schnauben	schnaubt	schnaubte/ schnob	geschnaubt/ geschnoben	schnaubte/ schnöbe	schnaub(e)
[5,38]	gären	gärt	gor/ gärte	gegoren/ gegärt	göre/ gärte	gär(e)
[5,39]	schwören	schwört	schwor/ rég: schwur	geschworen	schwöre/ schwüre	schwör(e)
[5,40]	lügen	lügt	log	gelogen	löge	lüg(e)
[5,41]	heben	hebt	hob/ rég: hub	gehoben	höbe/ rég: hübe	heb(e)
	weben	webt	webte/ wob	gewebt/ gewoben	webte/ wöbe	web(e)
[5,42]	beißen	beißt	biss	gebissen	bisse	beiß(e)
[5,43]	leiden	leidet	litt	gelitten	litte	leid(e)
[5,44]	gleichen	gleich	glich	geglichen	gliche	gleich(e)
[5,45]	greifen	greift	griff	gegriffen	griffe	greif(e)
[5,46]	fangen	fängt	fang	gefangen	finge	fang(e)
[5,47]	bleiben	bleibt	blieb	geblieben	bliebe	bleib(e)
[5,48]	meiden	meidet	mied	gemieden	miede	meid(e)
[5,49]	fallen	fällt	fiel	gefallen	fiele	fall(e)
	raten	rät	riet	geraten	riete	rat(e)
[5,50]	lassen	lässt	ließ	gelassen	ließe	lass(e)
[5,51]	stoßen	stößt	stieß	gestoßen	stieße	stoß(e)
[5,52]	rufen	ruft	rief	gerufen	riefe	ruf(e)

[5,53]	hauen	haut	haute/ vál: hieb	gehauen	haute/ vál: hiebe	hau(e)
[5,54]	heißen	heißt	hieße	geheißen	hieße	heiß(e)
[5,55]	tragen	trägt	trug	getragen	trüge	trag(e)
[5,56]	wachsen	wächst	wuchs	gewachsen	wüchse	wachs(e)
[5,57]	schaffen	schafft	schuf	geschaffen	schüfe	schaff(e)
[5,60]	leben	lebt	lebte	gelebt	lebte	leb(e)
[5,61]	betteln	bettelt	bettelte	gebettelt	bettelte	bettle
[5,62]	rudern	rudert	ruderte	gerudert	ruderte	rud(e)re
[5,63]	reden	redet	redete	geredet	redete	red(e)
[5,64]	fesseln	fesselt	fesselte	gefesselt	fesselte	fessle
[5,65]	passen	passt	passte	gepasst	passte	pass(e)
[5,66]	reisen	reist	reiste	gereist	reiste	reis(e)
[5,67]	halbieren	halbiert	halbierte	halbiert	halbierte	halbier(e)
[5,70]	brennen	brennt	brannte	gebrannt	brennte	brenn(e)
[5,71]	wenden	wendet	wandte/ wendete	gewandt/ gewendet	wendete	wend(e)
[5,72]	bringen	bringt	brachte	gebracht	brächte	bring(e)
[5,73]	wissen	weiß	wusste	gewusst	wüsste	wisse
[5,74]	stehen	steht	stand	gestanden	stünde/ stände	steh(e)
[5,75]	gehen	geht	ging	gegangen	ginge	geh(e)
[5,76]	tun	tut	tat	getan	täte	tu(e)
[5,77]	mahlen	mahlt	mahlte	gemahlen	mahlte	mahl(e)
[5,80]	müssen	muss	musste	gemusst	müsste	müsse

(g) Határozószók, módosítószók

- [6,10] helyhatározószók
wo, hier, dort, her, hin stb.
- [6,20] időhatározószók
wann, dann, da, vorher
- [6,30] okhatározószók
warum, darum, daher, deshalb
- [6,40] módhatározószók
wie, geradeaus, bäuchlings
- [6,41] módosítószók
nicht, wohl, schwerlich, vielleicht
- [6,50] fok- és mértékhatározószók
sehr, ziemlich, allzu
- [6,60] számhatározószók (határozatlan ~)
oft, selten
- [6,61] számhatározószók (határozott ~)
einmal, zweimal, erstens

(h) Elöljárószók

- [7,00] birtokos esettel (elölj + gen)
mittels, kraft
- [7,10] részes esettel (elölj + dat)
mit, nach, bei
- [7,20] tárgyesettel (elölj + acc)
durch, für, ohne
- [7,30] birtokos v. részes esettel (elölj + gen/dat)
dank, wegen
- [7,40] részes v. tárgyesettel (elölj + dat: wo?; elölj + acc: wohin?)
an, auf, hinter, in
- [7,50] birtokos, részes v. tárgyesettel (elölj + gen/dat/acc)
entlang

(i) Kötőszók

- [8,00] egyenes szórenddel
und, aber, oder
- [8,10] fordított szórenddel
also, zwar, jedoch
- [8,20] mellékmondati szórenddel
ob, seit, dass

(j) Indulatszók

[9,00] pfui! plumps! hurra!

ⁱ Egyes idegen szavakban más betűk állnak az *ö/ó/ü/ű* helyett, pl. *return, Word*.

ⁱⁱ Egyes idegen szavakban más betűk állnak az *ö/ó/ü/ű* helyett, pl. *return, Word*.

ⁱⁱⁱ Egyes idegen szavakban más betűk állnak az *ö/ó/ü/ű* helyett, pl. *return, Word*.

^{iv} Egyes idegen szavakban más betűk állnak az *ö/ó/ü/ű* helyett, pl. *return, Word*.

^v Egyes idegen szavakban más betűk állnak az *ö/ó/ü/ű* helyett, pl. *return, Word*.

^{vi} Egyes idegen szavakban más betűk állnak az *ö/ó/ü/ű* helyett, pl. *return, Word*.

^{vii} Egyes idegen szavakban más betűk állnak az *ö/ó/ü/ű* helyett, pl. *return, Word*.

^{viii} A tárgyas ragozás egyes szám 2. sz. rövidebb alakjában a *j* helyett *d* áll, pl. *írd, nézd, üsd*. Ahol a „*t + j*”-ből *ts* lesz, a *d* előtt ez megmarad, pl. *tanítsd, vétsd, hűtsd*. Az „*szt + j*” helyén *szd* jelenik meg, pl. *ereszd, oszd*. A magánhangzóra végződő tövek után *dd* áll, pl. *lődd* (ide sorolhatók a rendhagyó *edd, idd, hidd, vedd* stb. is).

^{ix} Az *-ott/-ett/-ött* változat a személyragok előtt nem változik *-t-vé*, ha

(1) a tő végén hosszú *mgh + t*, ill. *msh + t* van, pl. *tanít, fűt, bocsát, ért, bánt*, kivétel: *lát*;

(2) az ikes ige töve *msh + l/r/z-re* végződik, és a feltételes mód jele *-an/-en-*, pl. *hanyatlik, habzik*,

(3) továbbá a következő igéknél: *hall, illik, izzik, kell, vall, old, áld*. Ingadoznak: az *-ll* végű ikes igék többsége (pl. *sárgállik*), a *msh + d* végűek egy része (pl. *szárguld, fold, mond*), a hangzóbetoldással/-kieséssel toldalékolhatók (pl. *lélegzik, sodor*), azonkívül: *izzad, csügged, tesped, nyúlik, gyűlik, érik, törik, forr, nyílik, múlik, szól, ajánl, fedd, függ* és még néhány.

^x Az *-ott/-ett/-ött* változat a személyragok előtt nem változik *-t-vé*, ha

(1) a tő végén hosszú *mgh + t*, ill. *msh + t* van, pl. *tanít, fűt, bocsát, ért, bánt*, kivétel: *lát*;

(2) az ikes ige töve *msh + l/r/z-re* végződik, és a feltételes mód jele *-an/-en-*, pl. *hanyatlik, habzik*,

(3) továbbá a következő igéknél: *hall, illik, izzik, kell, vall, old, áld*. Ingadoznak: az *-ll* végű ikes igék többsége (pl. *sárgállik*), a *msh + d* végűek egy része (pl. *szárguld, fold, mond*), a hangzóbetoldással/-kieséssel toldalékolhatók (pl. *lélegzik, sodor*), azonkívül: *izzad, csügged, tesped, nyúlik, gyűlik, érik, törik, forr, nyílik, múlik, szól, ajánl, fedd, függ* és még néhány.

^{xi} A részes esetű *-e* bizonyos hím- és semlegesnemű szavakhoz járulhat, többnyire állandósult szókapcsolatokban, amelyek egy része példaként szerepel a szócikkekben.

^{xii} A részes esetű *-e* bizonyos hím- és semlegesnemű szavakhoz járulhat, többnyire állandósult szókapcsolatokban.

^{xiii} Többes szám részes esetben nem kap *-n* végződést.

^{xiv} A részes esetű *-e* bizonyos hím- és semlegesnemű szavakhoz járulhat, többnyire állandósult szókapcsolatokban.

^{xv} Többes szám részes esetben nem kap *-n* végződést.

^{xvi} A melléknévi ragozást lásd a (d) pontban.

^{xvii} Ezt a számot kapja a *Juwel* (*~s, ~en*) is.

^{xviii} A nőneműek birtokos esete nem kap ragot, pl. **eShow**, *~, ~s*

^{xix} Részes esetben: aus Lang(er)weile.

^{xx} A melléknévi ragozást lásd a (d) pontban.

^{xxi} Az erős ragok általában olyankor használatosak, amikor a melléknév előtt nem áll névelő v. egyéb determináns, a gyengék pedig olyan determinánsok után, amelyek egyes szám alanyesetben mindhárom nemet egyértelműen kifejezik, pl. *der/die/das, dieser/diese/dieses* stb. Az *ein/eine/ein, kein/keine/kein, mein/meine/mein* stb. után – ezek nem tesznek különbséget hím- és semlegesnem között – „vegyes” paradigma használatos, ahol az első két alak erős, a többi gyenge.